

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

УДК 351.756 (477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15808196>

**Правове регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб
без громадянства**

Ізбаш Катерина Сергіївна

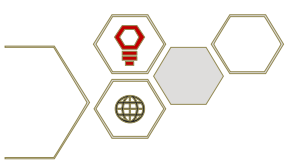
кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділення організації
наукової роботи відділу організації наукової діяльності,
Одеський державний університет внутрішніх справ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1855-1383>

Аносенков Анатолій Анатолійович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної та спеціальної
фізичної підготовки факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6755-2916>

Прийнято: 19.06.2025 | Опубліковано: 29.06.2025

***Анотація.** Стаття присвячена комплексному дослідженню правового регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства в Україні. У статті розглянуто основні поняття, такі як «іноземець», «особа без громадянства» та «апатрид», проаналізовано їхній правовий статус у контексті чинного законодавства. Окремо акцентовано увагу на принципі рівності зазначених суб'єктів перед законом і судом*

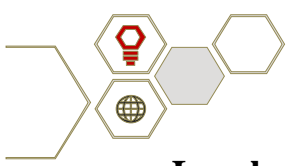
незалежно від походження, соціального та майнового становища, расової чи національної належності, мови, релігійних переконань та інших обставин. При цьому підкреслено, що у сфері реалізації деяких прав існують обмеження порівняно з громадянами України, що впливає з їхнього особливого правового статусу.

Досліджено нормативно-правову базу, яка регламентує підстави, порядок і механізми притягнення іноземців та осіб без громадянства до адміністративної відповідальності, зокрема у сфері протидії незаконній міграції. Проаналізовано положення законодавчих актів, які визначають політику держави у сфері міграції, окреслюють правові підстави перебування іноземців на території України та встановлюють терміни й категорії, що активно використовуються у практиці міграційного контролю.

У статті розкрито загальні риси адміністративної відповідальності, а також висвітлено специфічні особливості притягнення до відповідальності саме іноземців та апатридів. Зокрема, деталізовано процедуру реалізації адміністративного примусу через видворення за межі держави та заборону повторного в'їзду за порушення міграційного режиму або правил перетину державного кордону України.

Констатовано, що адміністративна відповідальність виконує важливу превентивну, виховну та регулятивну функції, сприяючи підтриманню публічного порядку й безпеки в умовах демократичної правової держави. Зроблено висновок, що іноземці та особи без громадянства підпадають під дію юрисдикції України та несуть відповідальність за порушення законодавства на рівних умовах із громадянами України, проте з урахуванням визначених законом особливостей притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Ключові слова: *законодавство, правовий статус, міграція, відповідальність, держава, контроль.*

Legal regulation of administrative liability of foreigners and stateless persons

Izbash Kateryna

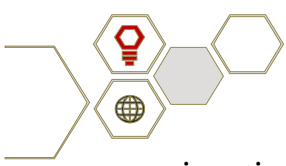
candidate of law, associate professor,
senior researcher, department of organization of
scientific work, department of organization of scientific
activity, Odessa State University of Internal Affairs,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1855-1383>

Anosienkov Anatolii

candidate of law, associate professor,
Tactical, special and special physical training
of the Faculty of Training of Specialists for Units of
Preventive Activity of the National Police of
Ukraine Odessa State University of Internal Affairs,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6755-2916>

***Abstract.** The article is dedicated to a complex study of the legal regulations of administrative liability of foreigners and stateless persons in Ukraine. The study examines the basic concepts, such as «foreigner», «stateless person», «apatride» and analyzed their legal status in the context of current legislation. Strongly emphasized on principle of equality between mentioned subjects under the law and before the court regardless of identity, social status, racial and national origin, language, religious differences and other circumstances. Moreover, it is highlighted that in sphere of realization of certain rights there are some limitations compared to citizens of Ukraine, which follows from their special legal status.*

The legal framework which regulates the grounds, procedure and mechanisms for bringing foreigners and stateless persons to administrative responsibility, in particular in the field of combating illegal migration, has been studied. Separately, the provisions of legislative acts that determine the state policy in the field of

migration, outline the legal grounds for foreigners' stay on the territory of Ukraine, and establish terms and categories that are actively used in the practice of migration control have been analyzed.

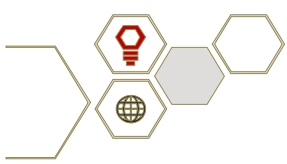
The article reveals the general features of administrative liability, as well as highlights the specific features of bringing foreigners and stateless persons to justice. In particular, it details the procedure for implementing administrative enforcement through expulsion from the state and restriction on re-entry for violating the migration regime on rules for crossing the state border of Ukraine.

It is stated that administrative liability performs an important preventive, educational and regulatory function, contributing to the maintenance of public order and security in a democratic state of law. It is concluded that foreigners and stateless persons fall under the jurisdiction of Ukraine and are liable for violations of the law on equal terms with citizens of Ukraine, but taking into account the features of bringing them to the administrative liability determined by law.

Keywords: *legislation, legal status, migration, responsibility, state, control.*

Постановка проблеми. Швидке зростання міжнародної мобільності населення підвищує рівень міграційних процесів, внаслідок чого відбулося щорічне збільшення адміністративних правопорушень, які вчиняють іноземці, особи без громадянства та мігранти. На території нашої країни досить розповсюдженими є вчинення наступних адміністративних правопорушень, таких як: незаконний перетин кордону, незаконне перебування на території України, порушення правил порядку державної реєстрації та їх недотримання, вибір місця проживання і пересування по території країни, а також проживання з використанням недійсних документів тощо.

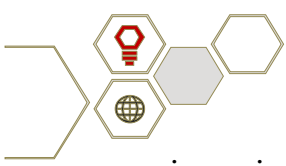
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження актуальних питань, які пов'язані з адміністративною відповідальністю іноземців та осіб без громадянства проводили такі сучасні науковці, як: Аносенков А.А. (Деякі питання боротьби з нелегальною міграцією, 2009; Забезпечення особистих та суспільних інтересів при адміністративно-правовому забезпеченні свободи

пересування, 2016) [3;4], Аніна О.В. (Проблемні питання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, 2014) [2], авторський колектив за загальною редакцією Мінки Т.П. (Міграційне право України, 2014) [14], Рубаненко А.М. (Правове регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, 2020) [22], Руденко Л.Д. (Механізм притягнення до адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, 2020) [24], Рубаненко А.М., Шунько М.Г. (Характеристика напрямів удосконалення адміністративної відповідальності іноземців та апатридів в Україні, 2022) [23], Гулак О.В., Позняков С.П., Попова О.В. (Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, 2023) [5], авторський колектив Сопільник Р. Л., Ковалів М.В., Єсімов С.С., Грищук А.Б., Ілюшик О.М., Скриньковський Р.М. (Міграційне право України, 2023), який містить розділ «Юридична відповідальність у сфері міграції» [15], Ізбаш К.С., Деревянкін С.Л. (Сучасний стан нормативно-правового забезпечення міграційної політики України в умовах воєнного стану, 2024) [6], Ізбаш К.С., Аносенков А.А. (Сучасний стан адміністративно-правової протидії нелегальній міграції в Україні, 2025) [7], які стали підґрунтям дослідження актуальних питань із зазначеної тематики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Воєнний стан в Україні, правовий режим якого діє на території нашої країни, став причиною обмежень прав і свобод людини, в тому числі і для іноземців. Істотні зміни в життєдіяльності населення країни зумовили міграцію населення. Наразі залишаються актуальними питання правового статусу такої категорії осіб як, іноземці та особи без громадянства в Україні. Важливе значення при дослідженні вказаного питання займає правове регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз чинного національного законодавства України та існуючих поглядів науковців щодо актуальних питань правового регулювання адміністративної

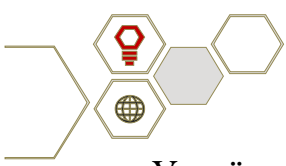
відповідальності іноземців та осіб без громадянства та його особливостей в період воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинний Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні», вказує, що іноземцем є особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином або підданим іншої держави або держав; особою без громадянства - особа, особа, яка не розглядається як громадянин будь-якою державою в силу дії її закону. Діюче національне законодавство визначає однакову правосуб'єктність іноземцям, особам без громадянства так і громадян України [12, 20].

В міжнародному праві зустрічається поняття апатрид, яке походить від грецької «patris» та означає батьківщина і вказує, що такі особи не мають громадянства будь-якої держави [2; 25]. Однак, у законодавстві нашої країни найбільш вживаним є словосполучення «особа без громадянства» [2, с. 67]. Міжнародна спільнота прийняла у 1951 році Конвенцію про статус біженців [11], у 1954 році Конвенцію про статус апатридів [10], у 1961 році Конвенцію про скорочення без громадянства (1961 р.) [9], які надають можливість апатридам користуватися основними правами і свободами.

Конституція України гарантує, що іноземці та особи без громадянства користуються рівністю перед законом незалежно від їхнього походження, матеріального чи соціального становища, расової чи національної приналежності, статі, мови, віросповідання, професії або інших обставин [12].

Нормативно-правовою основою, яка визначає порядок притягнення до адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства є: Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), Закони України: «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про громадянство України», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», а також Інструкція про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства, затвердженою спільним наказом Міністерства внутрішніх справ

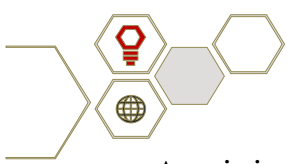

України, Адміністрації Державної прикордонної служби, Служби безпеки України [8; 20; 19; 17; 16; 21; 18].

Адміністративна відповідальність у сфері міграційних правовідносин полягає у регламентованій правовими нормами взаємодії між державою, яку представляють уповноважені органи та посадові особи, і особою, яка вчинила адміністративне правопорушення у зазначеній сфері. Ця взаємодія реалізується шляхом накладення адміністративного стягнення, що спричиняє для порушника негативні наслідки особистого, майнового чи іншого характеру, а також передбачає офіційне засудження його дій. Метою такого впливу є запобігання та припинення адміністративних правопорушень, при цьому відповідальність реалізується через фактичне виконання накладеного стягнення.

У главі 15 КУпАП, що має назву «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» містяться ціла низка статей, що встановлюють адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері міграції, а саме: проживання без паспорта громадянина України або без реєстрації місця проживання (ст. 197); порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду-виїзду (ст. 202); порушення іноземцями та особами без громадянства законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства (ст. 203); невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну (ст. 203-1); незаконне сприяння іноземцям або особам без громадянства в ухиленні в ухиленні від виїзду в Україну (ст. 204); незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання кордону України (ст. 204-1); порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї (ст. 204-2); незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України (ст. 206-1) [8].

Відповідно до чинного КУпАП іноземці та особи без громадянства несуть відповідальність порушуючи норми адміністративного законодавства і підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах.

Адміністративна відповідальність настає у випадку, якщо вчинені проступки за своїм характером не тягнуть за собою, відповідно до закону, кримінальної відповідальності.

Адміністративна відповідальність іноземців є важливим інструментом забезпечення національної безпеки, громадського порядку та контролю за міграційними процесами. З огляду на це, питання притягнення іноземців до відповідальності знайшло своє відображення в працях провідних вчених-адміністративістів.

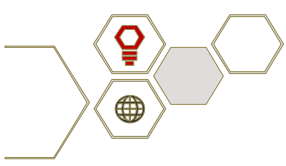
Так, О.В. Кузьменко зазначає, що адміністративна відповідальність у сфері міграції, має специфічний характер, зумовлений поєднанням правових та міждержавних аспектів. Вона повинна розглядатися не лише як засіб покарання, а як інструмент забезпечення національної безпеки в умовах зростаючої міграційної активності» [13, с. 114].

Провідний науковець у сфері адміністративного права Ю.П. Битяк наголошує, що іноземці підлягають адміністративній відповідальності нарівні з громадянами України, однак у разі вчинення ними правопорушення, пов'язаного з незаконним перетином кордону, відповідальність набуває не лише правового, а й політичного змісту» [1, с. 228].

Таким чином, науковці акцентують увагу на необхідності посилення контролю та ефективного реагування за вчинене правопорушення, а по-друге - на дотриманні прав людини та гарантій законності під час притягнення іноземців та осіб без громадянства до адміністративної відповідальності.

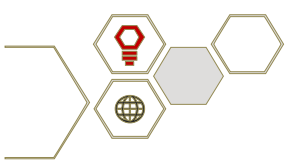
Адміністративна відповідальність має свої характерні ознаки та специфічні особливості, які відрізняють її серед інших видів правової відповідальності.

До загальних ознак адміністративної відповідальності слід віднести: по-перше, вона передбачена нормами адміністративного законодавства, зокрема Кодексом України про адміністративні правопорушення, і реалізується у межах встановленої правової процедури; по-друге, підставою для її застосування є вчинення адміністративного правопорушення; по-третє, відповідальність

виражається у формі адміністративних санкцій і передбачає застосування адміністративних стягнень; по-четверте, однієї із сторін завжди виступає держава, яку представляють уповноважені органи та посадові особи, другою стороною виступає особа, яка вчинила адміністративне правопорушення у зазначеній сфері; по-п'яте, адміністративна відповідальність не передбачає судимості, на відміну від кримінальної, і є менш суворою за змістом і наслідками; по-шосте, завдяки можливості застосування спрощеної процедури, адміністративна відповідальність забезпечує оперативне реагування на правопорушення; по-сьоме, превентивна спрямованість, яка передбачає попередження правопорушень як з боку конкретного порушника, так і з боку інших осіб; по-восьме, розгляд справи органом або посадовою особою відповідно до їх компетенції, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

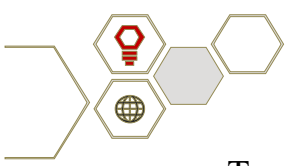
Особливостями адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства є наступні: по-перше, іноземці та особи без громадянства мають особливий правовий статус перебуваючи на території нашої країни на підставі дозволу або режиму тимчасового або постійного проживання. Це обумовлює особливий характер їхньої правосуб'єктності, у тому числі й у сфері відповідальності; по-друге, іноземці не мають деяких громадянських та політичних прав (наприклад, права голосу, брати участь у виборах, займати пені посади та мати доступ до державної таємниці), що впливає на специфіку забезпечення їхніх процесуальних гарантій при притягненні до відповідальності, зокрема у питаннях правової допомоги, перекладу, оскарження; по-третє, наявність міграційно-контрольного компоненту, який передбачає, що адміністративні правопорушення, вчинені іноземцями, особливо у сфері порушення правил в'їзду, перебування чи перетину кордону, часто тягнуть за собою додаткові наслідки: скорочення строку перебування в Україні, депортацію (видворення), заборону в'їзду на територію України; по-четверте, справи про адміністративні правопорушення іноземців розглядаються спеціальними органами (наприклад, справи про адміністративні

правопорушення розглядають виконавчі комітети сільських, селищних та міських рад, органи Державної прикордонної служби України, уповноважені посадові особи органів ДПС України, судді районних, районних у місті чи міськрайонних судів; по-п'яте, у деяких випадках застосування адміністративної відповідальності до іноземців регулюється міжнародними договорами України, що передбачають взаємну допомогу, повідомлення консульських установ, заборону дискримінації за національною чи громадянською ознакою тощо; по-шосте, додаткові гарантії правового захисту, а саме законодавство (зокрема, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», КУпАП) передбачає обов'язкову участь перекладача, а також повідомлення консульської установи країни громадянства іноземця у разі затримання чи застосування санкцій; по-сьоме, іноземці підлягають адміністративному затриманню на строк до 72 годин (а в окремих випадках – до 6 місяців за рішенням суду) у спеціальних пунктах тимчасового перебування осіб, які підлягають видворенню.

Що стосується системи адміністративних стягнень за вчинення міграційних проступків, то слід зазначити, що вони мало чим відрізняються від звичайних. Так, переважно в якості покарання за вчинення міграційних правопорушень застосовується штраф, розмір якого залежить від ступені провини та суспільної небезпеки діяння. Крім того, за певні правопорушення передбачено накладання на вину особу таких адміністративних стягнень: виправні роботи на строк до двох місяців та адміністративний арешт (ст.204 КУпАП), а також конфіскація (ст. 206-1 КУпАП).

Сучасні науковці Гулак О.В., Позняков С.П., Попова О.В. здійснивши порівняльний аналіз положень КУпАП та Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» дійшли висновку, що обов'язковою умовою застосування видворення за межі України можливе при наявності спеціальної норми, яка передбачає адміністративне видворення; вчинення іноземцем або особою без громадянства адміністративного правопорушення, яке грубо порушує порядок [5, с.70].

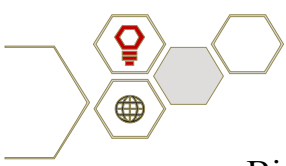
Таким чином, адміністративна відповідальність виконує превентивну, виховну та регулятивну функції. Її ознаки та особливості дозволяють забезпечити ефективне реагування на правопорушення в умовах демократичної правової держави.

Адміністративне видворення є однією з форм державного реагування на порушення режиму перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні. Це адміністративно-примусовий захід, спрямований на забезпечення законності у сфері міграції, а також на охорону національної безпеки та громадського порядку.

Адміністративне видворення іноземців та осіб без громадянства з України розглядається як один із ключових інструментів державного впливу на порушників міграційного режиму. Водночас такий захід не є виключно техніко-юридичним механізмом реагування, а має складну правову природу, що викликає низку теоретичних і практичних дискусій [3, с. 7]. З одного боку, держава реалізує своє суверенне право на контроль за в'їздом, перебуванням і виїздом іноземців з метою захисту громадського порядку, національної безпеки та забезпечення законності. З іншого - вказаний захід може зачіпати основоположні права людини, зокрема право на свободу пересування, повагу до приватного і сімейного життя, принцип недискримінації.

Законодавство України передбачає три основні форми видворення таких осіб: добровільне повернення, примусове повернення та примусове видворення.

Найбільш м'якою формою видворення є добровільне видворення, яка здійснюється за ініціативою самої особи або після отримання повідомлення від компетентного органу про необхідність залишити територію України. Цей вид адміністративного стягнення застосовується коли іноземець самостійно визнає факт порушення (наприклад, перевищення строку перебування) та виявляє готовність залишити територію держави у встановлений строк. Така особа не піддається примусовому супроводу або затриманню, однак у разі невиконання вимоги добровільного виїзду до неї можуть бути застосовані жорсткіші заходи.

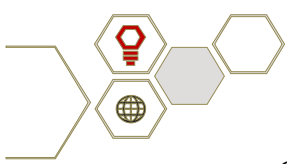

Відповідно до чинного законодавства до іноземців може бути застосоване примусове повернення. Ця форма передбачає офіційне рішення органу влади про необхідність виїзду з України, при цьому особа має певний строк для самостійного залишення країни, однак уже без права його продовження. Цей вид адміністративного стягнення застосовується до іноземців, які порушили умови перебування, але ще не становлять безпосередньої загрози для безпеки держави. У цьому випадку особа, щодо якої винесено рішення про примусове повернення, зобов'язана виїхати у визначений строк. У разі ухилення - до неї застосовується адміністративне затримання і видворення. У цьому випадку рішення про його застосування приймають органи Державної міграційної служби або прикордонна служба.

Найбільш суворою формою адміністративного видворення, яка застосовується до іноземців є ухилення від добровільного або примусового повернення, наявності загрози громадському порядку, безпеці або здоров'ю населення, відсутності законних підстав для подальшого перебування в Україні. Вказаний вид адміністративного стягнення здійснюється з примусовим супроводом особи до державного кордону України або до відповідної країни та вимагає обов'язкового рішення суду (згідно з ч. 3 ст. 30 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»). У деяких випадках передбачає адміністративне затримання до 6 місяців у спеціалізованих установах ДМС.

Система адміністративного видворення іноземців та осіб без громадянства в Україні передбачає градацію засобів впливу - від добровільного повернення до примусового видворення. Кожна форма залежить від ступеня правопорушення, поведінки особи, а також рівня загрози, яку вона становить для суспільства. При цьому важливо забезпечити дотримання процесуальних гарантій і врахування міжнародних стандартів прав людини.

Висновки. Правове регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства в Україні має комплексний характер, оскільки поєднує норми адміністративного, міграційного та міжнародного

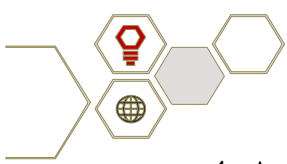

права. Особливістю є те, що до цієї категорії осіб, окрім традиційних адміністративних стягнень (наприклад, штрафу), можуть застосовуватись специфічні заходи - примусове повернення або видворення, які мають значні правові наслідки. Законодавство України передбачає необхідність дотримання процесуальних гарантій для іноземців, зокрема участі перекладача, права на захист та оскарження рішень. Водночас актуальним залишається питання посилення контролю за дотриманням прав людини при реалізації таких заходів, а також необхідність удосконалення правових норм відповідно до європейських стандартів.

Питання забезпечення особистих та суспільних інтересів при адміністративно-правовому забезпеченні свободи пересування залишається актуальним та продовжує полеміку навколо адміністративного видворення поглиблюється в контексті дотримання міжнародних зобов'язань України, насамперед у сфері захисту прав людини, передбачених Європейською конвенцією з прав людини та практикою ЄСПЛ. Виникає питання про необхідність ретельного балансу між державними інтересами та правами особи, а також про існування чітких процедурних гарантій, які б запобігали зловживанню цим механізмом. Таким чином, адміністративне видворення має розглядатися не тільки як захід примусового характеру, але й як предмет критичного правового аналізу, що потребує постійного переосмислення у світлі демократичних стандартів і гуманістичних цінностей.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк та ін.; за ред. Битяка Ю.П. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Харків : Право, 2013. 656 с.
2. Аніна О.В. Проблемні питання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 42 (3). С. 66-71.
3. Аносенков А.А. Деякі питання боротьби з нелегальною міграцією. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. №4. С. 153-154.

4. Аносенков А.А. Забезпечення особистих та суспільних інтересів при адміністративно-правовому забезпеченню свободи пересування. *Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. симпозиуму. Івано-Франківськ : РРВ Івано-Франк. ун-ту права ім. Короля Галицького, 2016. С. 6-10.

5. Гулак О.В., Позняков С.П., Попова О.В. Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Наукові записки. Сер.: Право*. 2023. Вип. 15. С. 68-72.

6. Ізбаш К.С., Дерев'янкін С.Л. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення міграційної політики України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2. С. 153-158.

7. Izbash K., Anosienkov A. Current status of administrative and legal counteraction to illegal migration in Ukraine introduction : international collective monograph. *International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative, economic and psychological aspects*. Lublin: 2025. Vol. I., ch. 7. P. 152-171.

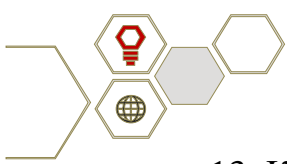
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-Х. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10> (дата звернення: 25.05.2025).

9. Про скорочення безгромадянства : конвенція, міжн. док-т. від 30 серп. 1961 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_240 (дата звернення: 25.05.2025).

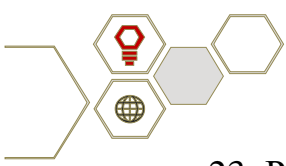
10. Про статус апатридів : конвенція, міжн. док-т. від 28 верес. 1954 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232 (дата звернення: 25.05.2025).

11. Про статус біженців : конвенція, міжн. док-т. від 28 липн. 1951 р. URL:<https://ips.ligazakon.net/document/MU51K02U> (дата звернення: 25.05.2025).

12. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР> (дата звернення: 25.05.2024).

13. Кузьменко О.В. Адміністративно-правова протидія нелегальній міграції в Україні : навч. посіб. Д. : Наука і освіта, 2001. 252 с.
14. Міграційне право України : навч. посіб. / за заг. ред. Т.П. Мінки. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
15. Міграційне право України : навч. посіб. / Р.Л. Сопільник та ін. . Львів : СПОЛОМ, 2023. 260 с.
16. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08 липн. 2011 року 3022-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (дата звернення 26.05.2025).
17. Про громадянство України : Закон України від 18 січн. 2001 р. № 3897-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> (дата звернення 26.05.2025).
18. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства: наказ МВС України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, СБУ від 23 квітн. 2012 р. № 353/271/150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-12#Text> (дата звернення 26.05.2025).
19. Про імміграцію: Закон України від 07 червн. 2001 р. № 4191-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text> (дата звернення 26.05.2025).
20. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 21 верес. 2011 р. № 3717-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 26.05.2025).
21. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України 11.12.2003 № 1382-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15> (дата звернення 26.05.2025).
22. Рубаненко А.М. Правове регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів людьми* : зб. матеріалів доп. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 част. Суми : Сумс. держ. ун-т, 2020 част. 2. С. 96-99.

23. Рубаненко А.М., Шунько М.Г. Характеристика напрямів удосконалення адміністративної відповідальності іноземців та апатридів в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 7. С. 275-278.

24. Руденко Л.Д. Механізм притягнення до адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 207-210.

25. Сучасний словник іншомовних слів / уклад. О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 789 с.